

נ.צ.: 16778.13673	גוש: ?
הכרזת האתר: י-1390 31.08.67	IAA: 4257/0
רחוב: קוטשר, העברה, כביש 443.	
תאור כללי: שרידי מגדל, שרידי מבנים, קברים.	
הקשר סביבתי: אתר בשולי המרקם האורבני.	
שמות אחרים: רמות 06.	
יעוד המקום: גן ארכיאולוגי פתוח.	
בעלות: מדינת ישראל.	
מפעיל המקום: אין.	
שימושים: שטח ללא פיתוח.	
גודל: בינוני. כ-60 דונם.	
הפירות: אדלשטיין ג', און א', דה גרוט א', בועז א'.	
ניצפות: מכיוון כביש 443: בינונית.	
תיצפות: טובה מאוד.	

תאור הממצאים:

1. על המדרון הפונה לצפון מזרח נחשפו שרידי ישוב מתקופת הברזל ב'. גודלו של הישוב נאמד בכ 40 דונם. באתר נחשפו שרידי מבנים, בורות מים, מתקנים וכו'. זהו אחד הכפרים מתקופה זו שאותרו מסביב לירושלים הקדומה.
2. שרידי ישוב כפרי מהתקופה הצלבנית. עיקרו של הישוב הוא רחוב מרכזי, הנמשך בציר צפון-דרום שמשני עבריו בנויים בתי מגורים. בקצהו הדרומי של הרחוב נחשף מבנה שרצפתו השתמרה כמעט בשלמותה ושרידיו של מבנה נוסף. על הקירות הובחנו שרידי טיח. קירות האורך של המבנה תמכו בקמרון חביתי. ברוב המבנים שרדה קומת הקרקע, הבנויה קירות עבים נושאי קמרונות המעידים על קיומו של מבנה על - קומה אחת או יותר. היישוב ניטש, ככל הנראה, בשנת 1187 בעקבות תבוסת הצלבנים בקרב חטיין ונפילת ירושלים. במאה הי"ג לשה"נ התקיים בית יוצר לכלי חרס בשטחם של מבני הכפר ההרוסים. עוד אותר בחלק זה של האתר קבר חצוב מימי בית שני, ששימש מאוחר יותר גם לקבורת נוצרים.
3. הריסות מבנה מהתקופה הצלבנית בפסגת הגבעה (יתכן ומדובר ב'בית סניור'). בשרידי המבנה הובחנה חלוקה לשני אולמות שקורו בקמרונות. ברחבה שבחזית אותרו שני בורות מים חצובים. בכל אחת מארבע פינות המבנה נבנה מגדל, ניכרים שרידיו של המגדל הצפוני בלבד.

שרידי מבנה לאורך הרחוב הצלבני/ממלוכי

תקופות: ברונזה תיכונה 2, ברזל ב', פרסית, צלבנית, ממלוכית.

רמת השתמרות: בינונית.

ממצא מיוחד: בית יוצר ממלוכי. בכבשנים נתגלו מאות כלי קרמיקה בשלבים שונים של יצירה.

פוטנציאל לחפירה עתידית: 1, 2, 3, 4, 5

מידע נוסף:

1. סמוך לשרידי הישוב מימי הביניים נתגלו ממצאים מתקופת הברונזה התיכונה 2, בתוכם חרוז מקרניאול. הממצאים הוצבו על אבנים שטוחות ויתכן ומדובר במנחות קבורה.
2. בשטח קיימים שרידים של תעלות קשר ירדניות.

יחס אתר-סביבה:

האתר ממוקם בסמוך לבתי מגורים, אך קיימת הפרדה בין האתר לרחוב באמצעות קיר אבן בין האתר למדרכת הרחוב. גינות פרטיות "פולשות" לתוך שטח האתר. לא קיימת כל מערכת שילוט/הסברה באתר. קיימת תצפית מרהיבה מהאתר לכיוון עמק הארזים וכן לכיוון נבי סמואל. **נגישות:** גבוהה. ניתן להגיע ברכב דרך רח' קוטשר עד סמוך לאתר. קיר נמוך מפריד בין האתר לאזור מגורים סמוך.

שימור:

מצב השתמרות: בינוני. לא נעשו עבודות שימור מלבד פעולת שימור מיוחדת כתוצאה מנוזק נקודתי. וניכרת בעיה של חוסר יציבות בקירות. ניכרים סימנים לונדאליזם: מדורות, ניתוך קירות וכו' וכן עדות לשפיכת פסולת קבועה באתר.

טכנולוגיות: בניית גויל, שימוש רב בקליני אבן בין הנדבכים.

מסקנות:

- יש לבצע עבודות שימור באתר: ייצוב קירות, טיפול טיח ועוד.
- מומלץ לבצע חפירה ארכאולוגית במבנה שבראש התל, וכן לשמרו ולפתחו לביקור.
- קיים פוטנציאל לפיתוח אקסטנסיבי של האתר לבילוי, תצפית ומנוחה.
- התקנת מערך שילוט
- פיתוח האתר יעשה בשילוב ובקשר עם התושבים בשכונה.
- אין לאפשר בנייה במורדות הנחל.

היחס לאתרים נוספים בסביבה הקרובה:

קיים קשר תרבותי/היסטורי בין אתר זה לאתר רח' בית כיכא (24) ו'נבי סמואל' (מחוץ לגבולות התכנית). **ייתכנות תיירותית:** בינונית, ברמה שכונתית.

☒	ערך ארכיאולוגי מיוחד
☒	ערך היסטורי
☐	ערך דתי-תרבותי
☒	ערך אדריכלי/טכנו
☒	מייצג תקופה
☒	ערך נופי
☒	נדירות
☐	רמת השתמרות
☐	מקבץ
☒	פגיעות

קברים מתקופת הברזל.

ביבליוגרפיה:

- סקר ירושלים [101] אתר 3.
ח' אל בורג', ח"א 45 עמ' 26.
און א', רפואנו י': ח"א 101 עמ' 77-78
בועז א', ארבל י': ח"א 109 עמ' 110
ועדה לקביעת גני עתיקות בירושלים, עמ' 14 אתר 24.
תיק שימור מס. 39, תחום שימור, רע"ת.

שרידי המגדל (נהרס 1967). מתוך: תיק י-ס/14ב/

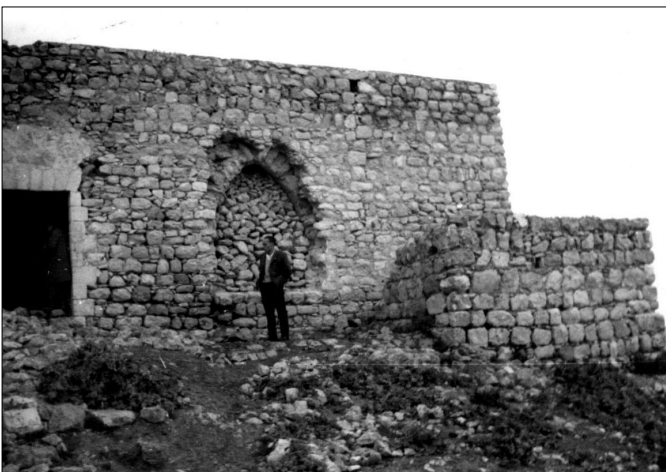
תל שטרס נחפר (ברונוה/ברזל) בראש התל שרידי מגדל מימי הביניים.

קיר הפרדה בין שטח האתר והרחוב הסמוך.

שרידי מבנים לאורך הרחוב הצלבני/ממלוכי

שרידי המגדל (נהרס 1967). מתוך: תיק י-ס/14ב/

שרידי מבנה, מתוך: ח"א 101-102